

radomir rajković

PILICI

Ukrali su jutro
Grlo im cveta
Ostavite im nož
Oni su goli
Ukrali su podne
Tragaju za zrnavijem
Gladuju tišinu
Vežanu ih traže
Ukrali su veče
Zemlja im gori
Odvojili su telo od glasa
Verujte im
Ukrali su zlato

SAMOĆA

Ispela je paučinu u moje oči

Boliš
Ja sam još žedan
Boliš boliš

Odrešila je sunce

Tuguješ
Ja sam te ranio u krv
Tuguješ tuguješ
Močila je suton od mene

AUDICIJA

u operi

U malom gradu nema društvene hronike. Iz jednostavnog razloga što se uvek zbiva onako kako je to predviđeno, kako je uredjeno i naredjeno. Onaj koji naredjuje zna hoće li biti događaja ili ih neće biti. To naredbodavčevu duboko poznavanje životnih zakonitosti koje ide do proročanstva i jeste uslov reda. Jer ako redar nije uspeo da ovlada logikom događaja, on ne može uobrazavati da je sve u redu, jer ne odigrava se sve u redu, to jest onako kako je predviđeno, a ne može biti predviđeno ako redar ne zna logiku događaja.

Zato se u naše vreme događaja da redari uče logiku događaja. Iz toga i vidimo da u malom gradu, bez društvene hronike, naredbodavac ima redarske sklonosti. A kad se sve to zna, onda se i zna kako je iznenadila učiteljica Snežana celu prostoračnu palanku kad je svima saopštila da namerava u operске pevačice. Isprva su se, na večerinci kod upravitelja, dok se vino lilo neštedice i prase gubilo obličje živog bića, to jest sada već mrtvog, pečene lešine, svi smejali, a biološičarka Mileva se tako zagrnula da je poprska belu bluzu na grudima, kao da se usvršila. Na to se crtačica Živana, amorina, krupna i bezedovski prerogačena počela još jače smejati, kao što je to već običaj u zabavnom društvu. I to se tako smejala gugutavo da se moralo sumnjati da joj je smešno. Snežana je zlo viknula na nju skoro sikćući, plava, umekšanih crta lica i skoro plačevna: „Šta se ceriš Živka, hoćeš li da ti pokažem poziv za audiciju?“ Živana odvratila umiljato, pogledajući na vitkog upravitelja: „Smejem se Milevi, gle kako se ispolivala preko sisa, kao da se usvršila.“ Tu se, suhog izraza na usnama, preterano učtivo obrati raskidanom komadu prasetine, zarivajući viljušku u njega stisnutom pesnicom i širom otvorenih ionako glomaznih očiju, kao da će zveketavi i kruti porculan prsnuti pod udarcem alatke za ishranu. Zatim uze u žute, krupne konjoli-like zube komadinu mesa i stade ga kidati, šireći nozdrve i s nasladom.

Mileva iz ugla, kod kalleve peći, dobaci: „Zadavila se dabogda. Šta ti

smetaju moje sise, upišuljo jedna.“ Upravitelj već ponesen snagom crnog slادنjavog vina, požele da se isklubi, ali strogo reče: „Budite kulturni, Mileva.“ A zatim pohita da objasni, modilirajući glas do potrebne ubedljivosti i uživajući u njegovoj boji: „Mi intelektualci moramo paziti na svoj lik i van razreda. Ne smemo dozvoliti da nama ovlada strast.“ „Ali, družu upravitelju“ pojada se biološičarka Mileva „ja neću trpeti taj fašizam, da me vredja jedna debela svinja.“ Zagrajaše svi, tematičar Gutman pohita da ih blagim rečima stiša, slادنjavu se previjajući prema Milevi, a odmah zatim pogledajući u upravitelja i tiho mu dobacujući: „Eto, intelektualaca, nemaju kulturu, sve je to bestidno.“ Mileva ču i skoči na njega: „Gmizavac jedan, a ti imaš kulturu, kad privrčeš devojčice, puji! gadan si, gadan si. Bar da si mi neko muško, neg si ko žena, strino jedna slatka!“ Gubila je gledj, ali se osećalo da to iz nje ne govori vino, jer ga je uspijajući i trseći se otmenošću, na početku večere, popila samo u naprstak, gutljajem skoro bolesno iskrevljenim. „Ne diram ja devojčice,“ reče Gutman „šta lažeš. A što mi se ona tvoja paorska rodbina nameće, za taj kurveraj nisam ja kriv. I još posle govore kako sam ih primio u krevet.“ Tu se sasvim naljuti i reče: „A ja nemam tri ljubavnika u isto vreme, kao što to izvesne biološki opterećene sisarke imaju.“ Nasmēja se i krišom pogleda u ljuto upraviteljevo lice, rošavo i kadro da se zgriči kao krpa. „Molim vas drugovi“ reče upravitelj strogo „ovo ćemo sutra ispitati. A sad dosta.“ Pritom lupi po stolu da zazvekaše rubljene čaše i ocvali porculan. „Al, šta bilo da bilo“ skoro vrisnu Mileva „Gutmana i Živana ču, družu upravitelju, tužiti sudu, nek znadu.“ Pogleda drhtavo i uporno u upravitelja, krupnim zelenim i providnim očima, kao da se meko ali sigurno obavija oko njega. On pocrvene i skloni pogled, ustranu.

Živana ustade i fruntavo dokorači do Mileve. Naže joj se do uva i šapnu: „Šta si se uskopištila. Zar ne vidiš da sam se smejala zbog ove Snežane. Molim te“ zasmēja se opet „ide u operске pevačice. Luda bečka, eto šta je sa njom,

da znaš. I nemoj tu da se praviš važna.“

Sutradan, dok su se ispijeni i s osećanjem trulosti razmireli po razredima, u beloj jednospratnici na trgu obraslom kržljivim rastinjem, osećiše svi gadjenje i glavobolju. Satirali su aspirine i ključali se kiselim kupusom pred ogledalom, skoro nag. Gutman je s mukom vario izjavu o svojoj ženstvenosti i škrgućući zubima se celo jutro ispitivao pred ogledalom, skoro nag. Ježio se, novembar ga je ujedao pod sise i po leđima, ali je uporno istraživao zapise muškosti na sebi. „Na kraju krajeva, rutav sam bar kao pola muškog roda“ reče s prividnim zadovoljstvom. Od tužbe se nije bojavao, jer je znao da Mileva zna da pola varoši zna za njene tri ljubavi: radi sigurnosti flertovala je sa gazda Miletom, setnim udovcem, nežna, devičanski čista, tražeći od njega očinske potpore i novac; radi svog putenog tela podavala se žilavom i jakom mehaničaru u mlinu, divlja, raspasana i razbludna kao ždrebnica, spremna da ujede i da cedi; a svoj duh i radoznali intelekt zadovoljavala je u suptilnim pismima koje joj je iz grada na Dunavu, slao uporno i sa tragovima priljupe upraviteljevo lice, rošavo i kadro da se zgriči kao krpa. „Molim vas drugovi“ reče upravitelj strogo „ovo ćemo sutra ispitati. A sad dosta.“ Pritom lupi po stolu da zazvekaše rubljene čaše i ocvali porculan. „Al, šta bilo da bilo“ skoro vrisnu Mileva „Gutmana i Živana ču, družu upravitelju, tužiti sudu, nek znadu.“ Pogleda drhtavo i uporno u upravitelja, krupnim zelenim i providnim očima, kao da se meko ali sigurno obavija oko njega. On pocrvene i skloni pogled, ustranu.

Živana ustade i fruntavo dokorači do Mileve. Naže joj se do uva i šapnu: „Šta si se uskopištila. Zar ne vidiš da sam se smejala zbog ove Snežane. Molim te“ zasmēja se opet „ide u operске pevačice. Luda bečka, eto šta je sa njom, da znaš. I nemoj tu da se praviš važna.“

Sutradan, dok su se ispijeni i s osećanjem trulosti razmireli po razredima, u beloj jednospratnici na trgu obraslom kržljivim rastinjem, osećiše svi gadjenje i glavobolju. Satirali su aspirine i ključali se kiselim kupusom pred ogledalom, skoro nag. Gutman je s mukom vario izjavu o svojoj ženstvenosti i škrgućući zubima se celo jutro ispitivao pred ogledalom, skoro nag. Ježio se, novembar ga je ujedao pod sise i po leđima, ali je uporno istraživao zapise muškosti na sebi. „Na kraju krajeva, rutav sam bar kao pola muškog roda“ reče s prividnim zadovoljstvom. Od tužbe se nije bojavao, jer je znao da Mileva zna da pola varoši zna za njene tri ljubavi: radi sigurnosti flertovala je sa gazda Miletom, setnim udovcem, nežna, devičanski čista, tražeći od njega očinske potpore i novac; radi svog putenog tela podavala se žilavom i jakom mehaničaru u mlinu, divlja, raspasana i razbludna kao ždrebnica, spremna da ujede i da cedi; a svoj duh i radoznali intelekt zadovoljavala je u suptilnim pismima koje joj je iz grada na Dunavu, slao uporno i sa tragovima priljupe upraviteljevo lice, rošavo i kadro da se zgriči kao krpa. „Molim vas drugovi“ reče upravitelj strogo „ovo ćemo sutra ispitati. A sad dosta.“ Pritom lupi po stolu da zazvekaše rubljene čaše i ocvali porculan. „Al, šta bilo da bilo“ skoro vrisnu Mileva „Gutmana i Živana ču, družu upravitelju, tužiti sudu, nek znadu.“ Pogleda drhtavo i uporno u upravitelja, krupnim zelenim i providnim očima, kao da se meko ali sigurno obavija oko njega. On pocrvene i skloni pogled, ustranu.

Živana ustade i fruntavo dokorači do Mileve. Naže joj se do uva i šapnu: „Šta si se uskopištila. Zar ne vidiš da sam se smejala zbog ove Snežane. Molim te“ zasmēja se opet „ide u operске pevačice. Luda bečka, eto šta je sa njom, da znaš. I nemoj tu da se praviš važna.“

bljuje, što nije znao na koja tri ljubavnika Gutman misli. Ako Mileva, a kurva žvalava, — mislio je — ima samo tri ljubavnika, propao sam, jer Gutman, i „pola sela,“ znaju i za mene. — A ako Mileva, uvek ovako lukava i čak mila — s olakšanjem je pomišljao — ima četiri ljubavnika, a ja da sam taj četvrti za koga ne znam, onda je sve u redu.

Mileva se osećala to jutro golišavom, jer je najzad shvatila da će najzad morati da napusti mehaničara, taj nije izdržao, svima je ispričao, videla je. Znala je da svi u detalje poznaju njene večeri kraj mlina. „Zaista je to sve bljutavo, ti seljaci“, rekla je sebi i ružno se nasmejala, osećajući kako joj umor krivi lice i ništi draži. Zato se napudrala i izvukla obrve, u čemu je preterala, tako da joj je vetar po licu razmazivao mast. Zato je u razredu izgrdila decu, nemotivisano.

Samo je Snežana, u ponedeljak, čilo čitala pesme pred razredom, skoro pevajući, vajajući svoj čisti, čelično vitki sopran u kome je na čvornim rapavim tačkama, gde se kidao, zvonila usplahirena i nesumnjivo historična duša. Radost konačne odluke, kraj sumnji, blizina audicije u operi, sve ju je to stišalo i nalilo misrim oslučenih daljina. U subotu je poslala ponudu operi, a danas je posle časova otrčala kući, čekajući pismo. Kad ga ne bi, sledi se i otrča na poštu. „Jel stiglo pismo za mene?“ U-pita brzo i cvrkutavo „Sto ga niste odmah poslali?“ Reče s protestom. Poštarka Dafina, krupna i smešljiva, smrče se i reče, „Nema nikakvog pisma. A kad stigne, poslaćemo. Šta vi mislite.“ „Ali, čudim se što nije stiglo“ reče Snežana strašljivo, povlačeći se. „Znate“, poveri se tiho, očekujući radost u Dafine „opera treba da mi javi kad je audicija.“ „Jelte“ reče Dafina hladno i ne nalazeći drugih reči.

Tri nedelje iz dana u dan, Snežana je išla na poštu, tražeći pismo. Ali, Dafina joj isprva gradeći se ravnodušna, a zatim drsko i cinično, odvrtaše da nikakvog pisma nema. „Neće ga ni biti.“ Reče joj smešći se. U gradu se već znalo, Dafina nije bila uzdržana na

rečima, da nastavnica srpskog ide svaki dan na poštu čekajući poziv iz opere. „Kad ćemo u operu“ — sre tali su je sa ironičnim pozdravom. „Jel pevate u sultotu preko radija?“ pitala ju je Živana. „Pošalji mi najlonsku bluznu iz inostranstva“ molila ju je Mileva, a zatim joj govorila: „No, no, znam ja vas glumice, sve ste vi neke seka-daše. Priznajš kim se hvataš.“ Snežana se vredjerala, ali nije nalazila snage da se odupre svojoj potrebi za traženjem pisma. Gutman joj je saopštio u upraviteljevom prisustvu, da sumnja u uspeh njene ponude. „Zaboravili su oni na vas, Snežana.“ „Ali, ja ću prvo na audiciju, moraju me čuti, ne mogu oni tako da odbace čoveka. Ima valjda čovek neka prava u ovoj zemlji.“ Upravitelj je čulio uši: „Molim vas, samo bez političkih aluzija. Ta vaša buba nema veze sa našom kulturom. Stidite se.“ „Neću da se stidim“ odvrtila je ljuto, a vi ako mislite da ćete doći do automobila nemojte na meni da pravite političku karijeru.“ „Hoćete li vi da kažete da vas ja gušim?“ začudjeno će upravitelj. „Ne gušite me, samo me vredjate.“ „Slušajte“, odbrusi upravitelj zlo „ceo svet vam se smeje. Zar ne vidite?“ „Nek se smeju. Najsladje se smeje ko se poslednji smeje. Ja znam da pevam i svesna sam svoje snage.“ Posle toga, Snežana izjuri iz zbornice, ode u razred, plačući. Suze su je gušile, sabrala se pred razredom, ohrabрила se i ušla među male maturante. Podkraj časa, čuli su je kako peva, boreći se sa mutavom akustikom učionice, ne dostižući prave visine, no opet hvatajući ciktave tonove, dršćući glasom, jecajući, puzeći po hodnicima i dirajući ih sve neprijatnom jezom. Upravitelj pojuri hodnikom ka osmom a, iz nekih učionica izadjoše profesori i svi se zajedno uputiše bolesnom glasu uznemireni i s osećanjem da je srušeno neko staklo školskih pravila, izlažući ih sve vetru s pustare.

Kad su ušli u razred, Snežanu su zatekli kraj prozora, okrenutu trgu, zabacene glave i upućenu stazom pomamnog i sve življenja gradjenja triumfalne melodije. Glas joj je gubio

prozračnost i rapavio, debeljući kao uže, i šibajući ih po ušima, skoro bestidno od robusnosti.

Uхватili su je za ruke, upravitelj i služitelj, otimala se, i vikala, pa opet, tako stisnuta u njihove ruke, nastavljala da peva. I u hodniku je izvijala, a onda učuta, osećajući stisak dvojice ljudi. U zbornici su je nudili vodom, ali je odbila da pije. Tada su je polili po haljini, sašaptavajući se zlo i s tamnim namerama. Skočila je i odjurila pošti, spotičući se o plavo kame-nje trga. „Daj mi pismo,“ reče Dafini uvredjeno. „Nema pisma, gospodjice“ reče Dafina. „Sakrila si ga.“ „Nisam“, „Krivo ti što idem u operu“ reče Snežana pružajući ruke ka poštarki. „Treba mi tvoje pismo, guzici sa njim da obrišem“ zainati se Dafina „Zato sam ga i uzela.“ „Daj pismo, uzela si ga, uzela.“ „Nedam.“ „Znala sam, ja to“ reče skoro šapatom Snežana „još kad sam sedmog jula pevala u šumici, ti si počela da mi opevavaš.“ „Zato što pevam bolje. Čudna mi čuda, frajlice“ nasmeši se Dafina. „Daj pismo, uobražena budalo“ promumla učiteljica srpskog, i rukom dohvati kroz šalter od žutih dasaka poštarku za kosu. Poštarka se odmače, uhvati je za ruku, i onako uglavljenu u šalter stade da je udara upijačem po glavi. Na tu ciklu upadnu u poštu milicioner, predsednik opštine, sekretar partiske organizacije i upravitelj. Snežanu su uhvatili i kroz dva dana je poslali u Kovin. Tamo su joj dali elektroškove, pod strujom se, ne znajući za sebe, grčila, stresajući se kao sopranska melodija koja iščezava prema nebu ravnice.

Progovorila je razborito, pustili su je, došla je u Novi Sad. Hoda ulicom, a juče, u nedelju posle podne, stajala je uz električni stub kod robne kuće nepomično od tri do devet uveče. Svet je prolazio oko nje ne primećujući je. Čekala je da dodje poštar. Ona zna da će poštar doći, samo se u dnu duše boji da je u naporu u bolnici rastrojili do te mere da neće moći da savlada vrhunce muzičkih sfera, na audiciji.

Inače, u njenom malom gradu se priča da je još četrdeset pete, čim je došla za nastavnicu, odmah primećeno da će kad tad njena šizofrenija izbiti na videlo — nije poznala muškarca; izbegavala ih je, čak je i upravitelja odbila, iako je bila jedra, još nije bila onako sparušena i potamnelog i crvenog lica. Sekretar partiske organizacije, mršav i crvenog lica, govorio je da je ona homoseksualka, a kad se od pedesetdruge saznalo malo više za psihologiju, da je ili homoseksualka ili šizofreničarka, što mu se na kraju krajeva, po svojoj amoralnosti, isto vata.

OBIČNOST UZIMANJA

Uzmi ovu dunju sa ormana posutog paperjem gorke prašine. Soba se navikla na ta uzimanja. Ostivičeš otisak drhtavih prstiju. I to će biti jedini znak tvoje ljutnje. Po podu, a pod je iskeženo siv, jure gladni mravi. Obavezno se oprosti sa drvenim satom. Vreme je u njemu zaustavljeno ali se vetar još igra njegovim lakim rukama. Te ruke dobijaju boju mladog bakra. Ne zaboravi, a umeš i to, da su ti oči postale bolesne od prve zore. Ona slika tvog ubljenog oca na zidu isisala je svu vlagu tog zida bez senke. Plakao bi možda, jer noć njegove smrti izvešala je crne krpe u granju ispred prozora. Svejedno. Uzmi seme prašine, i ovu dunju uzmi, i kada odeš vrata neće zaskripati.

Radimir RAJKOVIĆ

danilo knežević

poezija trajanja

(NASTAVAK SA 9. STRANE) potsjetiti na ambijetalnu svebrojnijeg jata novih oskudnost mladih pjesnika. cvrkutanja?

To su pitanja koja bri-de sadržajnom jedrinom svih nas. Nas sadašnjih i nas budućih. To su male zagonetke — velikih dana. To smo mi, dvolično građevni da bi opstali na flu iz koga izrastamo. To je poezija odgovora.

Poetski nadaren, znači biti i svjesno opredijeljen mislju poetskog trajanja sto opkorali kosturnu svoga stvaralaštva. Rasjeći baštinu jugoslovenskog ljubav ljubavlju. Krćmiti podneblja, i kada stasamo svoje voljenje neštedno, sopstvenom odlučnošću, ne poput sunca.

— A kome, i da li je ponudjeni pitanjam: Koliko to zakon čovjeka? — Kome reći najtop liju riječ? — O ovih zakona oduda dara pojam poetskog trajanja kod mladih i nerutiranih pjesnika. Odiše u siljenom raznorodnošću inspiracija, ipak malih, da bi bile nešto. Mjerilo u novo po svaku cijenu, o sjeća se kao nasušna potreba kod izvesnih za njihovu pjesničku egzistenciju. Ovdje se ne može naglasiti bježanje od stvarnosti kao nesvjesna i spontana pojava književne riječi, više kao namjera u više nameće kao nužnost pjesničkom komponovanju, odgovora — pitanje ref- i traženje tudjeg pored leksnih inspiracija onoga svog neotkrivenog naljića. što nam donose naši knji- A prava poezija je dubin- ževni listovi i časopisi, u sko trajanje pjesnikova formi pjesmica i pjesama. ljepog stiha. Prava poezija Svakako, ne praveći pojed- je eho, nastanjen u dodi- nostavljenje želim se og- rima dweju uvijek novih raditi i neisticanjem prava generacija. Prava poezija autorskih sloboda, i samo, — to je trajanje.

umiranje jednog izraza

i radjanje novog ?..

(NASTAVAK SA 9. STRANE)

prvi plan slike, zadržavajući ga u vatri zbivanja, već je simptom novih i filozofskih i estetskih težnji. Rastapanje jedinke potpuno u sliku također može biti jedno rešenje u ovom smislu, stišto će se način poentiranja tražiti u kompoziciji slike, primeni boja ili zvukova.

Nije važno. Važna je činjenica da i ovim naoko sitnim estetskim problemom film postaje izraz tendencije podruštvljavanja i opšte povezanosti svega ljudskog u današnjem svetu, postaje iz dana u dan sve više i zaista suštinski najadekvatniji izraz ovih naših dana...

Stevan LANJII